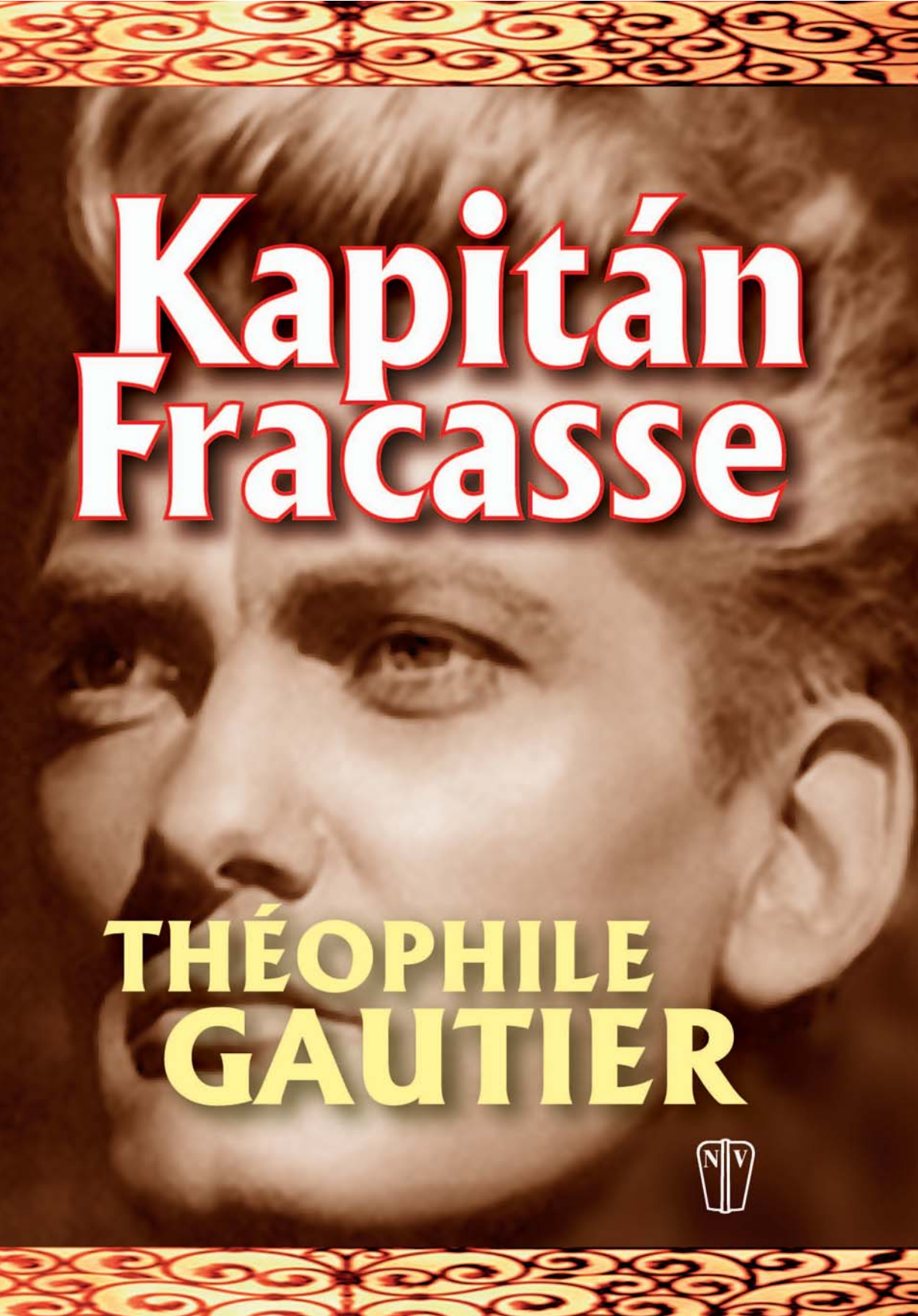




Kapitán Fracasse

THÉOPHILE
GAUTIER





Théophile Gautier
KAPITÁN FRACASSE

Kapitán Fracasse

**THÉOPHILE
GAUTIER**

Translation © by Eva Musilová
Cover & layout © 2012 by Jiří Pánek
Czech edition © 2014 by Naše vojsko, s. r. o.
All rights reserved

ISBN 978-80-206-1446-9

I

HRAD BÍDY

Na úbočí jednoho z těch holých kopců, jimiž jsou zvlněny Landy, mezi městy Dax a Mont-de-Marsan, tyčilo se za vlády Ludvíka Třináctého šlechtické sídlo, jakých je v Gascogni spousta a která vesničané přizdobují názvem hrad.

Dvě kulaté věže s kuželovitou střechou chránily z obou stran budovu, na jejímž průčelí prozrazovaly dvě hluboké rýhy, že tu původně býval padací most, poslaný na odpočinek po zasypání příkopu; obě věže se strážními věžičkami s kuželovitou střechou a korouhvičkami ve tvaru rybího ocasu dodávaly sídlu značně feudální ráz. Břečťanový porost, který napůl zakrýval jednu z věží svou tmavou zelení, příjemně kontrastoval s šedivým kamenem, v té době už letitým.

Pocestný, který by zdálky spatřil tento hrádek, jak rýsuje proti obloze špičatý hřeben střechy nad vřesovištěm a kručinkou, považoval by ho za vhodné obydlí pro venkovského šlechtice; kdyby se však přiblížil, změnil by názor. Cesta, vedoucí od silnice k budově, se pod vpádem mechu a býlí smrškla na úzkou bílou pěšinku, podobající se vybledlé šňůrce na odřeném plášti. Dvě brázdy plné dešťové vody a žab svědčily o tom, že tudy kdysi projížděly vozy; bezpečná sebejistota těchto kuňkavých obojživelníků však ukazovala na to, že tu jsou už dlouho pány a že se nebojí vyrušování. Na proslápnutém pruhu mezi plevem, zmáčeném po nedávném lijáku, nebyla patrná žádná stopa lidské nohy, a větvičky křoví, pokryté třpytnými kapkami, zřejmě už dlouho nikdo neodhruul.

Mezi zahnědlými a neuspořádanými taškami na střeše se rozlézaly velké žlutě oprýskané skvrny; ztrouchnivělé krokve místy povolily; rezivělé korouhvičky se netočily a každá ukazovala jiný směr větru; vikýře byly uzavřené pokroucenými a rozpukanými dřevěnými okenicemi. Střílny ve věžích byly plné kamení; deset z dvanácti oken průčelí bylo zatlučeno prkny; ta dvě nezabedněná okna měla zakalené tabulky, které se při sebemenším poryvu větru třásly v olověných rámech. Mezi těmito okny opadala na šupinkách omítka, jako opadáva nemocná kůže, a obnažila rozlezlé cihly, rozdrolené stavební kameny, vystavujíc je zhoubnému vlivu měsíce; nad branou zasazenou do kamenné obruby, jejíž pravidelné hrbolky naznačovaly dávný ornament, obroušený časem a nedostatkem péče, visel zašlý erb, který by nebyl schopen rozluštit ani nejzkušenější odborník v heraldice a jehož lambrekýny se fantasticky kroutily. Na křídlech vrat nahoře ještě místy utkvěla barva volské krve a vrata jako by se rděla hanbou nad svou zchátralostí; hřeby s kosodélníkovou hlavicí přidržovaly jejich popraskaná prkna a vytvářely souměrné, tu a tam přerušované řady. Otevíralo se jen jedno křídlo, což postačovalo k vcházení a vycházení obyvatel, zřejmě nečetných; o podnoží vrat bylo opřeno rozpadlé kolo bez obruče, poslední pozůstatek kočáru, který vzal zasvé za minulého krále. Na vrcholech komínů a v koutech oken se kupila vlaštovčí hnízda, a nebýt úzkého proužku kouře, vystupujícího z cihlového komínku a kroutícího se do vývrtky jako na kresbách domků, které školáci čmárají na okraje učebnice, byl by si člověk pomyslel, že je budova neobydlená; pokrm, připravovaný na tomto ohništi, byl jistě hubený, neboť pokuřující vysloužilce by ze své dýmky vydával kouř hustší. Byla to jediná známka života, kterou dům projevoval, tak jako když umírající prozrazuje svou existenci pouze závanem dechu.

Když se člověk opřel o pohyblivé křídlo vstupní brány, které povolilo jen s protestem a otočilo se se zřejmou neochotou na rezivých a vrzajících veřejích, octl se pod gotickou klenbou, starobylejší než ostatní části sídla, a rozdělenou čtyřmi podvalky z modravé žuly, jež se stýkaly v průsečíku na vyčnívajícím kameni, na němž se znovu objevoval – v poněkud méně zchátralém stavu – znak stejný jako ten, který byl vytesaný venku: tři zlatí čápi na azurovém poli, nebo něco podobného, neboť stín klenby neumožňoval dobře je rozeznat. Na zdi byly upevněny plechové

držáky zčernalé od pochodní a železné kruhy, k nimž kdysi přivazovali koně návštěvníků – to se nyní dělo velmi zřídkakdy, soudě podle prachu, který je pokrýval.

Z tohoto krytého portálu, odkud vedly dvojce dveře, jedny k pokojům v přízemí, druhé do sálu, který patrně kdysi sloužil jako sál stráží, se přišlo na smutné, holé a chladné nádvoří, obehnané vysokými zdmi, kde zimní deště zanechaly dlouhé černé pruhy. V koutech nádvoří na rumišti z opadaných říms rostly kopřivy, divoký oves a kerblík, dlažební kameny obrůstala tráva.

Vzadu schodiště s kamenným zábradlím, zdobeným koulemi s hrotem, vedlo do níže položené zahrady. Přelámané a uvolněné schody se houpaly pod nohama nebo je držela pohromadě jen vlákna mechu a drnavce; na zábradlí terasy vyrostl netřesk, ohnice a lomikámen.

Pokud jde o zahradu samu, pozvolna se vracela do stavu houštiny či pralesa. S výjimkou jediného záhonu, kde se šedalo pár hlávek kapusty s žilnatými a jako měděnkou pokrytými listy a kde svítila žlutá sluníčka s černým středem, jejichž přítomnost svědčila o jakéms takéms obdělání půdy, získávala na tomto zanedbaném prostoru příroda nazpět svá práva a smazávala stopy lidské práce, kterou zřejmě ráda přivádí vniveč.

Z neprořezaných stromů čnely na všechny strany rozbujelé větve. Ze zimostrázu, který měl vyznačovat kresbu ornamentů a okraje cestiček, se stala křoviska, neboť se ho už dlouhá léta nůžky ani nedotkly. Semena přivátá větrem nazdařbůh vyklíčila a s úpornou životností, vlastní všem plevelům, měla se k světu na místech, která kdysi zaujímaly pěkné květiny a vzácné rostliny. Ostružiní s trnitými šlahouny přerůstalo z jedné strany stezky na druhou, a když jste procházeli, zachycovalo vás, jako by vám chtělo zabránit jít dál a jako by před vámi skrývalo zdejší tajemství smutku a zpusťování. Osamělost nebývá ráda, když ji někdo zastihne v nedbalkách, a rozsévá kolem sebe nejrůznější překážky.

Kdyby však návštěvník vytrval a bez obavy ze škrábanců houštin a z pohlavků větví šel dál starou stezkou, která se stala nepřístupnější a zarostlejší než lesní pěšina, dospěl by k jakémusi výklenku z drobných kamínek, představujícímu jeskyni. K rostlinám, kdysi dávno zasetým do mezer mezi kameny – kosatcům, mečíkům a černému břečťanu – se připojily další: rdesno, kapradí, psí víno, a to vše viselo jako vousiska

a zpola obrůstalo mramorovou sochu představující jakousi mytologickou bohyni, Floru nebo Pomonu, která kdysi svým půvabem nepochybně dělala čest svému tvůrci, ale teď byla beznosá jako smrt. Chudinka bohyně měla v košíčku místo květin plesnivé a jedovatě vyhlížející houby; však také sama vypadala jako otrávená, neboť tmavý mech jí na těle, kdysi tak bělostném, vytvářel hnědavé skvrny. U jejích nohou se v kamenné nádrži pod nánosem zeleného okřehku rozestírala hnědá louže, pozůstatek dešťů; lví čenich, ještě s námahou rozeznatelný, nedštil už žádnou vodu, neboť ucpané nebo zničené přírůdky mu žádnou neposkytovaly.

Tento groteskní libosádek, jak se tomu tehdy říkalo, svědčil i při své zbědovanosti o někdejší zámožnosti a uměnímilovnosti bývalých majitelů sídla. Kdyby se ta socha patřičně vyčistila a restaurovala, byl by na ní patrný florentský styl renesance po způsobu italských sochařů, kteří přišli do Francie s mistrem Rouxem nebo Primaticciem, což bylo patrně období, kdy se rodu, nyní zchudlému, dobře dařilo.

Jeskyň se opírala o nazelenalou zeď, na níž se ještě proplétaly zbytky přelámaného laťkoví, jež mělo patrně zakrývat zdivo v době jeho vzniku závěsem hustých popínavých rostlin. Tato zeď, sotva viditelná za rozbujelejším loubím přerostlých stromů, uzavírala z této strany zahradu. Za ní se táhla travnatá rovina Land s nízkým a smutným obzorem, posetá vřesovišti.

Když se člověk vracel k hrádce, viděl, že protilehlé průčelí je ještě zbědovanější a zchátralejší než to, které už bylo popsáno, neboť poslední majitelé se snažili zachovat aspoň zdání a soustředili své skrovné prostředky na vnější stranu.

Ve stáji, kam by se pohodlně vešlo dvacet koní, stál hubený koník s vyčnělými kyčlemi, z prázdného žlabu vytahoval žlutými obnaženými zuby pár stébel slámy a občas obracel ke dveřím oko zasazené do důlku, v němž by montfauconské krysy nenašly ani částičku tuku. Na prahu psince podřimoval jediný pes, jako ztracený v kůži, která mu byla příliš velká a kde se ve zplihlých liniích rýsovaly jeho ochablé svaly; čenich měl položený na chudě vycpaném polštáři svých tlapek a byl zřejmě tak zvyklý na opuštěnost tohoto místa, že úplně přestal hlídat, a neznepokojoval se při žádném zvuku, který se ozýval, což jinak psi mívají ve zvyku, i když spí.

Když chtěl člověk vstoupit do obydlí, octl se před obrovským schodištěm s dřevěným zábradlím s vyřezávanými sloupky. Schodiště mělo jen dvě podesty, neboť dům měl pouze dvě poschodí. Až do prvního poschodí bylo kamenné, odtamtud výš pak ze dřeva a cihel. Na stěnách šedivá malba rozmazaná vlhkem, měla pomocí šerosvitu a perspektivy znázorňovat reliéf bohatě zdobené architektury. Dala se na ní ještě rozpoznat řada Herkulů zakončená karyatidou, nesoucí římsu se zdobenými hlavami; z ní se kulatě vinuly festony listí a révy, mezi nimiž prosvítala vybledlá obloha, zabydlená neznámými ostrovy, které zakreslila vnikaající dešťová voda. Mezi Herkuly se v namalovaných výklencích pyšnily bysty římských imperátorů a jiných slavných historických osobností; všechno však bylo tak neurčité, tak zašlé, tak zničené, tak rozmazané, že to působilo spíše jako přízrak malby než jako malba skutečná, a že by se o tom mělo mluvit jen stínovými slovy, neboť ta obyčejná jsou pro to příliš hmotná. Ozvěna v tomto prázdném prostoru jako by se divila, že vůbec ještě má opakovat zvuk kroků.

Zelené dveře, na nichž seržová látka zežloutla a držela jen na několika hřebících s opadaným zlacením, vedly do místnosti, která asi sloužila jako jídelna v bájných dobách, kdy se v tomto obydlí jedlo. Veliký trám dělil strop na dvě části, členěné stropními nosníky; výplně bývaly kdysi pokryty vrstvou modré barvy, zanesené teď prachem a pavučinami, neboť smeták pavouky v těchto výškách nikdy nevyrušil. Nad krbem starobylého tvaru se vypínalo paroží jelena desateráka a na stěnách na ztemnělých plátnech visely začazené portréty: šklíbící se kapitáni v pancíři a s přilbicí, která buď ležela vedle nich, nebo ji drželo páže; upírali na vás uhlově černé oči, to jediné, co žilo na mrtvých obličejích; velmoži v sametových sutanách měli hlavu položenou na tvrdě naškrobeném okruží, takže připomínala hlavu Jana Křtitele na stříbrné míse; vznešené vdovy v staromódních úborech, hrůzostrašně bledé, nabývaly pod vlivem rozkladu barev vzezření upírů, čarodějnic a strašidel. Tyto malby pocházely od venkovských mazalů a už samo barbarské provedení jim dodávalo bizarní a úděsný vzhled. Některé byly bez rámu; jiné měly rám s matným a zarudlým zlacením. Všechny měly v rohu rodinný erb a věk zpodobené osoby; ať však bylo udané číslo nízké či vysoké, nebyl patrný žádný podstatný rozdíl mezi všemi těmi hlavami v žlutavém

přísvitu s černými stíny, se zašlým lakem a pudrovanými prachem. Dvě nebo tři plísni pokrytá plátna působila svými barvami jako rozkládající se mrtvoly a dokazovala, že poslední potomek tohoto šlechtického a bojovného rodu chová naprostou lhostejnost k podobiznám svých vznešených předků. Večer v blikavých odlescích lamp se tato němá a nehybná obrazárna musela změnit v řadu děsivých a zároveň směšných příznaků.

Není nic smutnějšího než takové zapomenuté portréty v opuštěných místnostech: podobizny osob dávno zetlelých v zemi, už samy napůl smazané.

Ve své nynější podobě ty namalované přízraky vhodně zabydlovaly zpustošenou samotu obydlí. Skuteční obyvatelé by se byli v tom mrtvém domě jevili příliš živí.

Uprostřed sálu stál stůl ze zčernalého hrušňového dřeva, s nohami vysoustruhovanými do spirály jako točité sloupky; červotoči v něm nadělali tisíce děr, aniž je kdo rušil v jejich tichém díle. Jemná šedivá vrstva, na níž by se prstem dala psát písmena, pokrývala jeho povrch a dokazovala, že se na něm často neprostírá.

Dva příborníky či kredence ze stejného dřeva, zdobené několika řezbami a zakoupené asi zároveň se stolem ve šťastnějších dobách, stály proti sobě na obou koncích sálu; kameninové nádoby s uraženým hrdlem, nesourodé skleněné předměty a dvě tři jednoduché figurky od Bernarda Palissyho, představující glazurované úhoře, ryby, kraby a mušle na zeleném podkladě, uboze zdobily prázdné poličky.

Pět šest židlí, potažených sametem, který snad kdysi býval sytě růžový, jemuž však léta a užívání dodaly špinavě ryšavý odstín, ztrácelo vycpávku trhlínami v látce a belhalo se na lichých nohách jako kulhaví žoldnéři po návratu z bitvy. Nebylo by moudré se na ně posadit, ledaže by si na ně sedl duch; a patrně tyto židle sloužily jen tehdy, když za dlouhých zimních nocí, tak vhodných pro hostiny strašidel, předkové opustili své rámy a zasedali k rokování u prázdného stolu, kde u imaginární večere spolu hovořili o úpadku rodu.

Z této místnosti se vcházelo do jiné, poněkud menší. Stěny tu zdobila flanderská tapisérie, jakým se říká „verdura“. Ať však to slovo tapisérie ve vás nevzbudí představu nějakého nepatřičného přepychu. Byla opotřebovaná, otrhaná, vybledlá; roztržené okraje tvořily sto mezer a látka

držela jen na několika nitkách a spíše silou zvyku. Vybledlé stromy byly na jedné straně modré a na druhé žluté. Volavka, stojící na jedné noze mezi rákosím, značně utrpěla od molů. Vlámský statek se studnou obrostlou chmelem nebyl už skoro k rozpoznání a na bledé tváři lovce, číhajícího na divoké kachny, si zachovala původní barvu jen rudá ústa a černé oko, jejichž odstín byl patrně trvanlivější než ostatní, takže to vypadalo jako voskově bledá mrtvola, které někdo načervenil ústa a zvýraznil obočí. Mezi zdí a uvolněnou tkaninou si pohrával vzduch a modeloval na ní podezřelé vypoukliny. Kdyby byl v této místnosti pobýval Hamlet, princ dánský, byl by tasil meč a zapíchl Polonia za tapisérii s výkřikem: „Krysa!“ Tisícero drobných zvuků, nepostřehnutých šramotů samoty, které ještě zdůrazňují ticho, znepokojovalo ucho i ducha návštěvníka, který byl natolik smělý, že pronikl až sem. Myši hladově ukusovaly pár žmolků vlny na rubu osnovy. Červotoči provrtávali dřevo trámů jako pilníkem a na deskách ostění vyťukávaly čas hodiny smrti.

Občas nečekaně zapraskal nějaký kus nábytku, jako by se znuděná samota protahovala v kloubech, takže jste sebou bezděky nervózně trhli. Jeden kout místnosti zabíralo lože s točenými sloupky, uzavřené závěsy z polohedvábneho brokátu, přeleženého ve všech záhybech; jeho zele nobílý květinový vzor splýval v jediném žlutavém odstínu; člověk by se neodvážil závěs odtáhnout, aby tam ve tmě nenašel nějakého schouleného skřeká nebo nějakou ztuhlou postavu, jíž se pod bílým prostěradlem rýsuje špičatý nos, vystouplé lícní kosti, sepjaté ruce a nohy trčící vzhůru jako u soch na hrobkách; tak rychle nabývají nadpřirozeného vzhledu věci určené pro člověka, jichž žádný člověk nepoužívá. Dalo by se také předpokládat, že tam spí staletým spánkem nějaká mladá zakletá princezna, nějaká Šípková Růženka, ale záhyby spadaly příliš ztuhle, pochmurně a tajuplně, než aby připustily jakoukoli galantní myšlenku.

Stůl z černého dřeva s měděným vykládáním, zakalené zrcadlo, jemuž vymizel cínový amalgam, asi z únavy nad tím, že neobráží žádnou lidskou tvář, křeslo s vyšíváním potahem, dílo trpělivosti a volných chvil, dovedené k zdárnému konci kterousi prabábou, z něhož se však dalo rozeznat už jen pár stříbrných nitek mezi vybledlou vlnou a hedvábím – to vše doplňovalo zařízení pokoje, který by byl jakžtakž obyvatelný pro muže nebojícího se duchů ani přízraků.

Obě tyto místnosti odpovídaly oněm dvěma nezabedněným oknům v průčelí. Bledé a nazelenalé světlo pronikalo matnými tabulkami, které byly naposledy čištěny nejméně před sto lety a které vypadaly jako pocínované zvenčí. Veliké záclony, zkrabatělé v záhybech, které by se roztrhly, kdyby je někdo chtěl posunovat po zrezivělé tyči, tlumily ještě soumravné světlo a zvyšovaly tesknotu tohoto místa.

Když člověk otevřel dveře vzadu v tomto posledním pokoji, octl se rovnou ve tmě, vstupoval do prázdna, temnoty a neznáma. Pozvolna však oko uvykalo stínu protínanému několika bledými pruhy, které pronikaly mezi spárami prken, ucpávajících okna, a nejasně rozeznávalo řadu zchátralých místností s rozestouplou podlahou, posetou rozbitými okenními tabulkami, se stěnami holými nebo napůl pokrytými cáry roztržených tapet, se stropem odhalujícím latě a umožňujícím přístup dešťové vodě, velice vhodným pro sněmy krys a valná shromáždění netopýrů. Na některá místa by nebylo bezpečné šlápnout, neboť podlaha se pod nohou vzdouvala a prohýbala, ale nikdo se nikdy nepouštěl do této Thebaidy stínu, prachu a pavučin. Už na prahu vám zavanul do nosu pach plísně a zániku, vlhký a černý chlad sklepení, jako kdyby člověk nadzdvihl kámen hrobky a naklonil se nad její ledovou temnotou. A vskutku, rozpadala se tu pomalu v prach mrtvola minulosti, v těchto místnostech, kam přítomnost nikdy nevzkročila, kde spaly roky, houpající se jako ve visuté síti na šedivých pavučinách v koutech. Nahoře na půdě sídlili přes den sýčkové, kavky a výři, co mají uši z peří, kočičí hlavy a kulaté fosforeskující zorničky. Střecha, nejméně na dvaceti místech probořená, umožňovala volný přílet i odlet těmto milým ptákům, kterým tu bylo právě tak dobře jako ve zříceninách Montlhéry nebo hradu Gaillard. Každý večer vyletovalo zaprášené hejno s křikem a vřískotem, jenž by jistě vystrašil pověřivé, a letělo si do dálky hledat potravu, kterou by v této hladomorně nenašlo.

Místnosti v přízemí neobsahovaly nic než půl tuctu otepí slámy, kukuřičné šustí a několik kusů drobného zahradnického nářadí. V jedné z nich ležel slamník naplněný suchým kukuřičným listím, s pokrývkou z rezné vlny, patrně lůžko jediného sloužícího v sídle.

Jelikož je čtenář jistě už unaven touto obchůzkou po místech samoty, bídy a chátrání, zavedme ho do jediné místnosti opuštěného hradu, kde bylo as-

poň trochu života, totiž do kuchyně, jejíž ohniště vypouštělo k nebi ten lehký bělavý obláček, o němž jsme se zmínili při popisu hrádku zvenčí.

Slabý oheň olizoval žlutými jazyky plát ohniště, občas dosáhl až ke dnu litinového kotlíku, zavěšeného na háku nad ohništěm, a jeho slabé odlesky vytvářely ve stínu načervenalá světélka na okraji dvou tří hrnců, zavěšených na zdi. Světlo, které pronikalo širokým sopouchem, stoupajícím přímo bez ohybu ke střeše, dopadalo v modravých odstínech na popel a působilo, že oheň vypadal bledší, takže se zdálo, jako by v tom chladném ohništi mrzl i sám plamen. Nebýt pokličky, bylo by do kotlíku přšelo a polévku by zředil déšť.

Ohřívána voda konečně začala bublat a kotlík chrčel do ticha jako astmatik: pár kapustových lupenů překypujících v pěně naznačovalo, že obdělaná část zahrady přispěla k přípravě této více než spartánské šlichty.

Starý černý kocour, hubený a vypelichaný jako nepoužívaný rukávník, seděl na zadku u ohně tak blízko, jak jen to šlo, aby si nepřipálil vousiska, a upíral na kotlík zelené oči prořáté zřítelnicemi ve tvani I s výrazem zaujaté bdělosti. Měl uši přistřižené těsně u hlavy a ocas uříznutý u kořene, takže vypadal jako japonské chiméry, které se dávají do vitríny mezi jiné kuriozity, nebo jako ta fantastická zvířata, kterým čarodějnice letící na sabat svěřují míchání v kotlících, kde se vaří jejich lektvary.

Vypadalo to, jako by ten kocour, sám a sám v kuchyni, vlastnoručně vařil polévku, a jako by snad také prostřel na dubový stůl talíře se zelenými a červenými kyticemi, cínový pohárek, který asi cídil vlastními drápy, tak byl poškrábaný, a kameninový hrnek, na němž se hrubě v modrých čárách rýsoval týž znak jako na portálu, na svorníku klenby a na portrétech.

Kdo měl zasednout k tomuto skromnému stolu, prostřenému v sídle bez obyvatel? Snad rodinný duch domu, genius loci, věrný domácí skřítek, a černý kocour s hluboce tajuplným okem čekal na jeho příchod, aby mu s ubrouskem na tlapce posloužil.

Kotlík stále vřel a kocour zůstával nehnutě na svém stanovišti jako hlídka, kterou zapomněli vystřídat. Konečně se ozvaly kroky: těžké a pomalé kroky starého člověka. Zaharašilo úvodní zakašlání, zaskřípala zástrčka u dveří a do kuchyně vstoupil drobný muž, napůl venkovan a napůl sluha.

Když se nově příchozí objevil, černý kocour, který na něj byl zřejmě už

dlouho zvyklý, opustil popel ohniště a šel se mu přátelsky otřít o nohy; nahrbil hřbet, vytahoval a zatahoval drápky a vypouštěl z hrdla to chraplavé mručení, které je u kočičího rodu známkou nejvyšší spokojenosti.

„No dobrá, dobrá. Belzebube,“ řekl stařík a sklonil se, aby dvakrát, třikrát přešel mozolnatou rukou přes opelichaný hřbet, aby ve zdvořilosti nezůstal pozadu za zvířetem: „Já vím, že mě máš rád, a můj ubohý pán a já jsme tu natolik sami, že nejsme necitelní k přichylnosti zvířete, které sice nemá duši, ale přesto asi člověku rozumí.“

Po skončení těchto vzájemných zdvořilůstek vykročil kocour před mužem a vedl ho směrem k ohništi, jako by mu chtěl předat velení nad kotlíkem, na který pohlížel s hladovou dychtivostí, jež byla velice dojemná. Belzebub totiž začínal stárnout, měl méně bystrý sluch, méně pronikavý zrak, méně hbitou tlapku, než míval kdysi, a možností, jež mu dříve dával lov myši a ptáků, značně ubývalo; proto také nespouštěl zřítelnice z připravovaného pokrmu, z něhož, jak doufal, dostane svůj díl a nad nímž si už předem olizoval pysky. Pierre – tak se starý služebník jmenoval – vzal otýpku chrastí a hodil ji na skomírající oheň; větvičky zapraskaly a zkroutily se a po chvíli vzplanul živý, jasný plamen a za salvy jisker vyrazil proud dýmu. Vypadalo to, jako by tu ohniváci začali dovádět a tančili sarabandu v plamenech. Nějaký chudák dýchavičný cvrček, rozradostnělý tím teplem a světlem, se dokonce pokusil udávat rytmus svým bubínkem, ale nepodařilo se mu to a vydával jen ochraptělé cvrkání.

Pierre se posadil na dřevěnou stoličku vedle Belzebuba pod kryt krbu ozdobený starým lambrekýnem ze zeleného, zubovitě vystřiženého serže, zažloutlého od kouře.

Odlesk ohně mu osvětloval tvář, kterou léta, slunce, vzduch a nečas osmahly a vyudily do hněda, takže byl temnější než karibský indián; několik pramínek bílých vlasů, deroucích se zpod modré čapky a přilehlých ke skráním, zdůrazňovalo ještě cihlové odstíny snědé pleti; černé obočí kontrastovalo se sněhobílým vlasem. Jako většina Basků měl podlouhlý obličej a nos jako zoban dravého ptáka. Hluboké příčné vrásky, podobající se ránám šavlí, mu brázdily tváře odshora dolů.

Jakási livrej s vybledlými prýmky, jejíž barvu by asi neurčil ani malíř z povolání, mu napůl zakrývala jelenicovou vestu, oblýskanou a zčer-

nalou na místech, kde se o ně kdysi dřel pancíř, což na žlutém podkladu kůže vytvářelo skvrny podobné těm, jež se zelenají na bříšku odleželé koroptve; Pierre totiž býval vojákem a zbytky své vojenské výstroje používal v občanském oblečení. Pološiroké nohavice ukazovaly osnovu i útek látky tak řídké jako kanava na vyšívaní a bylo nemožné uhodnout, zda byly ze sukna, serže či z jiné tkaniny. Jakákoli chlupatost už z těchto lýtých kalhot dávno vymizela; žádný eunuch neměl nikdy hladší bradu. Slabá místa upevňovaly dosti zřetelné záplaty, provedené rukou navyklou držet spíše meč než jehlu, a dokazující snahu vlastníka tohoto oděvu prodloužit jeho trvání až na nejzazší mez. Tyto věkovité kalhoty, podobně jako Nestor, přežily tři generace; lze se s velkou pravděpodobností domnívat, že byly původně červené, ale tento důležitý bod není nezvratně dokázán.

Jako obuv sloužily Pierrovi provázkové podešve připevněné modrými tkanicemi k vlněným punčochám s ušitým spodkem; připomínaly španělské alpargatas, konopné střevíce. Tyto jednoduché koturny byly patrně zvoleny jakožto levnější než střevíce s třapcem nebo boty s padacím mostem; neboť i v těch nejdrobnějších detailech staříkova oblečení, a dokonce i v jeho chmurně rezignovaném postoji, se zračila strohá, chladná a čistotná chudoba. Opíral se zády o vnitřní stěnu ohniště, nad kolenem měl sepnuté červené ruce s fialovým žilkováním, jako mívají na podzim listy vinné révy, a tvořil tak nehybný protějšek kocouru Belzebubovi, přikrčenému proti němu v popelu a sledujícímu zaujatě s hladovým a zbědovaným výrazem dýchavičné bubláni kotlíku.

„Mladý pán dnes dlouho nejde,“ zamumlal Pierre, když viděl žlutými začouzenými tabulkami jediného okna, jež osvětlovalo kuchyni, jak bledne a hasne poslední světelný pruh zapadajícího slunce na obloze pokryté těžkými dešťovými mraky. „Jaké potěšení může mít z toho, že se takhle sám prochází po kraji? Pravda, tenhle hrad je tak smutný, že se člověk jinde nemůže nudit víc.“

Vtom se radostně ozvalo chraptivé zaštekání; ve stáji zabušil kůň nohou o zem a řetěz, jímž byl přivázán, zadrnčel o kraj žlabu; černý kocour přerušil skrovnou toaletu, kterou prováděl tak, že si předem nasliněnou tlapkou otíral tváře a hlavu nad přistřiženými ušima, a jakožto láskyplné a zdvořilé zvíře, které zná své povinnosti a plní je, udělal několik kroků ke dveřím.

Dveře se otevřely; Pierre vstal, uctivě smekl čapku a nově příchozí vstoupil do místnosti; před ním šel starý pes, o němž jsme již mluvili: snažil se vyskakovat a vzhledem k těžkopádnosti stáří těžce dopadal zpátky na zem. Belzebub neprojevoval vůči Mirautovi nevraživost, kterou zpravidla jeho příbuzní projevují psímu rodu. Naopak, hleděl na něj velice přátelsky, hrbil hřbet a kroutil očima. Bylo vidět, že se znají už ne jeden rok a že si často v této samotě dělají společnost.

Baron Sigognac, neboť ten, kdo vstoupil do kuchyně, byl opravdu pán tohoto zpustošeného sídla, byl mladý muž asi pětadvacetiletý nebo šestadvacetiletý, třebaže by ho při prvním pohledu člověk považoval za staršího, jak vážně a přísně vypadal. Pocit bezmocnosti, který vyplývá z chudoby, zaplašil z jeho tváře veselí a odvál ten jarní pel, který sameťovou hebkostí zdobí mladé tváře. Pod ztrápenýma očima měl už tmavé kruhy a propadlé tváře dost silně zvýrazňovaly vyčnělé lícní kosti; kníry, místo aby se švihácky kroutily vzhůru, chýlily špičky dolů a vypadaly, jako by plakaly u jeho smutných úst; nedbale učesané vlasy spadaly v černých praménkách podél bledé tváře s nedostatkem koketnosti, jaký bývá vzácný u mladíka, který by mohl být považován za velmi hezkého, a svědčily o tom, že se naprosto vzdal jakékoli snahy se líbit. Skrývaný žal vryl bolestivé rysy na tvář, kterou by troška štěstí učinila půvabnou a odhodlanost, v tomto věku přirozená, na ní zřejmě ustupovala před zlým osudem, s nímž mladík marně bojoval.

Ačkoli byl mladý baron pružný a spíše statnější než slabé konstituce, pohyboval se s netečnou pomalostí, jako někdo, kdo už dal vale životu. Gesta měl ospalá a neživá, držení ochablé, a bylo vidět, že mu je úplně jedno, kde je a co se děje.

Na hlavě měl starý šedavý širák, celý zboulovatělý, pomačkaný a příliš velký; spadl mu až k obočí a nutil ho zdvihat nos, aby pořádně viděl. Péro, tak prořídle, že vypadalo jako rybí páteř, se přizpůsobovalo širáku, s patrnou snahou vytvořit jakýs takýs chochol, vzadu však zase zplihlo dolů, jako by se samo za sebe stydělo. Límec ze starobylé krajky, jejíž všechny otvory nevznikaly obratností toho, kdo ji vyráběl, a již letitost přidala nejednu díru, měl přehrnutý přes kabátec; ten, soudě podle volných záhybů, byl střížen na muže většího a silnějšího, než byl drobný baron. Rukávy kazajky mu překrývaly ruce jako rukávy kutny, a vysoké